

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek az Európai Unióban található atomerőművek átfogó kockázat- és biztonsági értékeléséről („ellenálló képességi próbák”)

(COM(2012) 571 final)

(2013/C 44/25)

Főelőadó: **André MORDANT**

Az Európai Bizottság 2012. október 12-én úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

„A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek az Európai Unióban található atomerőművek átfogó kockázat- és biztonsági értékeléséről („ellenálló képességi próbák”) és a kapcsolódó tevékenységekről”

COM(2012) 571 final

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság Elnöksége 2012. szeptember 17-én megbízta a „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekciót a bizottsági munka előkészítésével.

A munka sürgősségére való tekintettel (az eljárási szabályzat 59. cikke alapján) az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2012. december 12–13-án tartott, 485. plenáris ülésén (a 2012. december 13-i ülésnapon) főelőadót jelölt ki André MORDANT személyében, továbbá 98 szavazattal, 6 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Bár a kockázatok kezelése elsősorban az atomerőművek ellenálló képességétől függ, az EGSZB úgy ítéli meg, hogy az erőművekkel kapcsolatos minden kockázatot, többek között a lakosságot, a környezetet és a gazdaságot fenyegető külső kockázatokat is figyelembe kell venni.

1.2 Az EGSZB megítélése szerint erőművenként kell meghatározni a balesetek esetén követendő eljárásokat, ami magában foglalja a személyzet képzését, az erőművek közelében lakók tájékoztatását és a velük folytatott konzultációt, amely lehetővé teszi számukra, hogy részt vegyenek az utasítások kidolgozásában, és amely által kiaknázható a helyismeretük. Ennek során a helyzet balesetek utáni kezelését is meg kell határozni (hosszú távú megközelítés).

1.3 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottságot a nukleáris biztonságról szóló irányelv felülvizsgálatára irányuló ambiciózus szándékában, és arra kéri, hogy ne csupán a technikai szempontokat vegye figyelembe, hanem a munkavállalókat és a polgárokat humán szempontból érintő valamennyi kérdést is (egészség, stressz, pszichológia, szorongás stb.).

1.4 Az EGSZB megállapítja, hogy nem minden tagállam rendelkezik szabályozási feladatot ellátó, független biztonsági hatósággal, valamint a nukleáris biztonság szabályozása terén a tagállamok nem rendelkeznek közös megközelítéssel, ezért az EGSZB irányelv általi harmonizációt ajánl.

1.5 Az EGSZB véleménye szerint a nyilvánosság tájékoztatásának és a polgárok részvételének – a nukleáris ágazatra történő alkalmazással – az Aarhusi Egyezményen kellene alapulnia, amely rendelkezik a tájékoztatásról, a döntéshozatalban történő részvételről/egyeztetésről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról. Az egyezményt az EU és a tagállamok is aláírták.

1.6 Az EGSZB úgy véli, hogy az ellenálló képességi próbák és az Európai Bizottság ajánlásai alapján az Európai Uniónak nyomkövetési és ellenőrzési mechanizmusokat kell bevezetnie, amelynek részeként a tagállamok uniós szinten rendszeres jelentéseket nyújtanak be.

1.7 Az EGSZB véleménye szerint a közleményben említett, az üzemeltetők, a beszállítók, a nemzeti hatóságok és az európai intézmények közötti szoros együttműködés és információmegosztás fontos, és ki kell terjeszteni a polgárokra, valamint a személyzetre és annak képviselőire, különösen a határövezetekben, ahol harmonizálni kell az eljárásokat.

1.8 Az EGSZB azt ajánlja, hogy a baleset esetén követendő forgatókönyvekben feltétlenül elemezzék az erőmű összes reaktorának a hűtés és az áramellátás egyidejű elvesztésével történő leállítását. Javasolja továbbá azoknak az eljárásoknak a felülvizsgálatát, amelyek szerint a balesetet szenvedett reaktor áramellátását az erőmű egy másik reaktora biztosítja, valamint javasolja a készenléti berendezések, a személyzet mozgását lehetővé tévő külső világítás, a vészhelyzeti dízelgenerátor felülvizsgálatát, valamint a kiégett fűtőelemek tárolására szolgáló pihentető medencék vízellátásának megerősítését.

1.9 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy mivel belátható időn belül nem fog rendelkezésre állni elegendő és alacsony széndioxid-kibocsátású alapterhelési villamosenergia-termelés, az atomenergiának az európai uniós energetikai választék elválaszthatatlan részének kell maradnia, anélkül azonban, hogy az áramellátást üzemzavarok és balesetek veszélyeztetnék. Arra kéri ezért az Európai Bizottságot, hogy támogassa a szervezeti és emberi tényezőkre vonatkozó tanulmány elkészítését, hiszen ezek az elemek a nukleáris biztonság és védettség alappillérei.

1.10 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság arra irányuló szándékát, hogy a nukleáris biztosításra és felelősségre vonatkozóan – amely jelenleg ténylegesen nem fed le a kockázatokat – jogalkotási aktusra irányuló javaslatot terjeszt elő. Az EGSZB véleménye szerint az európai nukleárisenergia-termelők által létrehozandó pénzügyi eszközök révén különösen a társadalmi, a környezeti és a gazdasági szempontokat kell kezelni. Ellenkező esetben nincs biztosítva az esetleges áldozatok kellő védelme, illetve kártalanítása.

1.11 Az EGSZB aggodalmának ad hangot az alvállalkozók igénybevitelével kapcsolatban (amelynek mértéke egyes esetekben elérheti a személyzet akár 80%-át), amely anélkül történik, hogy valójában értékelnék, hogy az ilyen eljárások hogyan hatnak a biztonságra. Az ebből eredő hatáskörvesztés sérülékennyé teszi a munkát végző csoportokat. Az EGSZB úgy véli, hogy nagyobb hangsúlyt kellene helyezni a különböző helyszíneken dolgozók képzésére.

1.12 A közlemény nem tér ki az erőművek élettartamára, amely pedig kérdéseket vet fel a biztonsággal kapcsolatban. Az EGSZB véleménye szerint ez a kérdés meghatározó szerepet játszik a létesítmények biztonságának értékelésében, valamint azok új generációs erőművekkel történő helyettesítése kérdésében éppúgy, mint az ezt a helyettesítést célzó program azonnali kidolgozásában. Az atomerőművek élettartamának a nemzeti szabályozó szervek által történő meghosszabbítása csak a nemzetközi szinten elfogadott legjobb gyakorlatok alapján történhet.

1.13 Az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság súlyos baleset esetére dolgozzon ki a pajzsmirigy-megbetegedések stabil jód bevitelével történő megelőzését célzó harmonizált gyakorlatot, amely az EU egész területére érvényes, és hogy a Fukushima-ban történtek tanulságait levonva a sűrűn lakott európai területeken 20-30 km-nyire terjessze ki az atomerőművek körüli evakuációs zónát.

2. Bevezetés

2.1 A 2011. március 11-i fukusimai baleset nyomán Európában és a világ többi részén is felülvizsgálták a nukleáris létesítmények biztonságát. Az Európai Unióban 145 reaktor található, amelyből 13 leállítás vagy leszerelés alatt áll, ami azt jelenti, hogy 132 reaktor üzemel 58, egyes esetekben határhozveti helyszínen. Bár hasonló baleset az EU-ban nem következett be, a lehető legmagasabb szintű biztonság, védettség és sugárvédelem biztosítása érdekében szükség volt a rendelkezések egészének felülvizsgálatára. A szomszédos országok közül Svájc és Ukrajna vett részt az ellenálló képességi próbákban.

2.2 2011 márciusában az EU-ban az Európai Tanács azt a következtetést vonta le, hogy „átfogy kockázat- és biztonsági

értékelés (ellenálló képességi próba) alapján felül kell vizsgálni az Európai Unió területén található minden atomerőmű biztonságát”. Következésképpen minden európai országban felülvizsgálati folyamat indult el, amely három szakaszban történt:

- „Első szakaszban maguk az erőművek üzemeltetői hajtják végre az értékelést.
- A második szakaszban a nemzeti szabályozó hatóság felülvizsgálja az üzemeltető általi értékelést.
- A harmadik szakaszban a nemzeti szakértők és az Európai Bizottság szakértői értékelik a nemzeti jelentéseket. Erre 2012 januárja és áprilisa között kerül sor.

Az elfogadott határidőknek megfelelően minden részt vevő tagállam benyújtotta a Bizottságnak az elért eredményekről szóló jelentését.” (COM(2011) 784 final)

2.3 Ezenkívül az Európai Tanács felkérte az Európai Bizottságot, hogy az Európai Unióval szomszédos országokat kérje fel az ellenálló képességi próbákban való részvételre, „vizsgálja felül a nukleáris létesítmények biztonságára vonatkozó hatályos jogi és szabályozási keretet”, és „szükség esetén 2011 végéig tegyen javaslatot annak tökéletesítésére”. Emlékeztetni kell arra, hogy erre a biztonsági felülvizsgálatra csak azt követően kerülhetett sor, hogy az Európai Bizottságot megbízta ezzel az Európai Tanács.

3. Az európai bizottsági közlemény lényegi tartalma

3.1 A zárójelentés megállapította, hogy az európai nukleáris erőművek biztonsági előírásai általában szigorúak, de a biztonság különböző elemeit gyakorlatilag minden európai nukleáris erőmű esetében fejleszteni kell.

3.2 A nemzeti szabályozó hatóságok ugyanakkor arra a megállapításra jutottak, hogy egyetlen erőmű bezárására sincs szükség.

3.3 Az elvégzett ellenálló képességi próbák rámutattak arra, hogy a Nemzetközi Atomenergia-ügynökség (NAÜ) által ajánlott biztonsági előírásokat és a legjobb nemzetközi gyakorlatokat a tagállamok nem alkalmazzák maradéktalanul.

3.4 Az Európai Bizottság szorosan nyomon fogja követni az ajánlások végrehajtását, és ezzel párhuzamosan jogalkotási intézkedésekre tesz javaslatot, amelyek célja az európai nukleáris biztonság további erősítése.

3.5 Az erőművekben végrehajtandó számos konkrét műszaki fejlesztési javaslat mellett az ellenálló képességi próbák rámutattak arra, hogy a nemzetközi előírások és gyakorlatok alkalmazása nem következetes. A Fukushima-ban történekből is le kell vonni a tanulságot, különösen a következők tekintetében: a földrengésekhez és az áradásokhoz kapcsolódó kockázatok, a helyszínen földrengésjelző berendezések jelenléte és alkalmazása, szűrési hermetikus téri szellőztető rendszerek létrehozása és baleset esetén a sürgős beavatkozásokhoz megfelelő berendezések rendelkezésre bocsátása, valamint a helyszínen kívül veszélyhelyzeti tartalék-vezérlőterem kialakítása.

3.6 A nemzeti szabályozó hatóságok elkészítik a megvalósítási ütemtervet tartalmazó nemzeti cselekvési tervet, amelyet 2012 végéig bocsátanak rendelkezésre. Az Európai Bizottság a nemzeti szabályozó hatóságokkal szoros együttműködésben az ellenálló képességi próbák alapján tett ajánlások végrehajtásáról 2014 júniusában kíván beszámolni.

3.7 Az Európai Bizottság elvégezte a nukleáris biztonság terén hatályos európai jogi keret elemzését, és 2013 elején előterjeszti a nukleáris biztonságról szóló irányelv felülvizsgálatát. A javasolt módosítások elsősorban a biztonsági követelményeket, a nemzeti szabályozó hatóságok szerepét, függetlenségét és hatáskörét, az átláthatóságot és a nyomon követést érintik.

3.8 Ezt követik a nukleáris területen a biztosításra és felelőségre vonatkozó, valamint az élelmiszerek és takarmányok maximális megengedett radioaktív szennyeződési szintjére vonatkozó egyéb javaslatok. Az ellenálló képességi próbák folyamata a nukleáris védelemmel (azaz a rosszhiszemű támadások megelőzésével) kapcsolatos további munkák elvégzésének szükségességére is rávilágított, amelyek esetében a fő felelősség a tagállamokra hárul.

4. Általános észrevételek

4.1 Hangsúlyozni kell az ezen ellenálló képességi próbák érdekében kifejtett erőfeszítések és az azokra szánt pénzügyi eszközök nagyságrendjét, valamint megfelelő végrehajtásukat. A reaktorokat üzemeltető 14 tagállam az „ellenálló képességi próba” révén az értékelésekben „önkéntes alapon” vett részt, ami komoly hozzájárulást jelent a közös biztonsági és védelemmel kapcsolatos szabályok bevezetéséhez. Ezek az értékelések ugyanakkor az üzemeltetők önértékelésén alapulnak, amelyet a nemzeti szabályozó hatóságok által végzett felülvizsgálat és a szakértői értékelések követnek. Az „ellenálló képességi próbák” és az Európai Bizottság ajánlásai alapján az Európai Uniónak nyomonkövetési és ellenőrzési mechanizmusokat kell bevezetnie.

4.2 A jogi keretre vonatkozó megállapítások

4.2.1 A nukleáris biztonságról szóló irányelv ellenére a nukleáris biztonság és védelem szabályozása terén a tagállamok megközelítése nem teljesen egyező. Az európai irányelv felülvizsgálata során a nukleáris biztonság részletesebb kodifikálására van szükség; az irányelv végrehajtását és a jogsértési eljárást szigorúan alkalmazni kell.

4.2.2 **A nukleáris biztonságról szóló irányelv felülvizsgálata.** Két ország (Lengyelország és Portugália) még nem fejezte be a nukleáris biztonságról szóló irányelv (a nukleáris létesítmények nukleáris biztonsági közösségi keretrendszerének létrehozásáról szóló, 2009. június 25-i 2009/71/Euratom tanácsi irányelv) átültetését (az átültetés határideje: 2011. július 22. volt). „Alapvetően fontos biztosítani, hogy a fukusimai baleset tanulságai és az ellenálló képességi próbákból levont következtetések megfelelő és következetes módon megjelenjenek az EU-ban folytatott gyakorlatban és a jogszabályi keretben.” (COM(2012) 571 final) Az

EGSZB támogatja a folyamatban lévő felülvizsgálati folyamatot, és különösen azt kéri, hogy az EU nagyobb ellenőrzési szerepet kapjon. Nem szabad azonban kizárólag az ellenálló képességi próbák technikai részére összpontosítani. A biztonság az emberektől is függ: a polároktól, a munkavállalóktól és azok képviselőitől. Hasznos lenne, ha a nukleáris biztonságról szóló irányelvben az átláthatóságról és a nyilvánosság részvételéről szóló előírások az Aarhusi Egyezményen alapulnának, amelyet – legalább a polárok részvétele tekintetében – az EU és szinte minden tagállam aláírt.

4.2.3 Hangsúlyozni kell, hogy harmonizálni kell a sugárvédelmi szabályokat és az erőművön kívüli veszélyhelyzetekre való felkészülést az uniós tagállamok között: „Az Európai Unióban 47 olyan atomerőmű, s azokban 111 olyan reaktor van, amelynek 30 km-es körzetében több mint 100 000 ember lakik. Ez azt bizonyítja, hogy az atomerőművek területén kívüli veszélyhelyzeti felkészültség elsődleges fontosságú. A szóban forgó intézkedések több nemzeti, regionális és helyi hatóság megosztott hatáskörébe tartoznak.” (COM(2012) 571 final) Az EGSZB ezért határozottan támogatja az erre a területre vonatkozó uniós jogszabály felülvizsgálatát, valamint az erőművek közelében lakók részvételét.

4.2.4 **Biztosítás és felelősség a nukleáris területen.** Ez a kérdés európai uniós szinten nincs rendezve, az „Euratom-Szerződés 98. cikke ugyanakkor rendelkezik a területet kötelezően szabályozó tanácsi irányelvek elfogadásának lehetőségéről. Ezért a Bizottság azt tervezi, hogy – hatásvizsgálat alapján – megfontolja, hogy az EU hatáskörei szabta keretek között mennyiben indokolt javítani az Európában esetleg bekövetkező nukleáris balesetek potenciális áldozatainak helyzetét.” (COM(2012) 571 final) Az Európai Bizottság ebben a kérdésben jogalkotási aktusra kíván javaslatot tenni, és az EGSZB támogatja ezt a kezdeményezést, mivel a kockázatokat jelenleg a biztosítások nem fedezik kellőképpen. Ennek az aktusnak különösen a társadalmi, a környezeti és a gazdasági szempontokra kellene kiterjednie, valamint a „végső megoldásként” történő kártérítésre, amely jelenleg az állam felelőssége.

4.2.5 **Az élelmiszer- és a takarmányjog felülvizsgálata.** „A fukusimai és a csernobili katasztrófa tapasztalatai rámutattak arra, hogy eltérő megközelítést igényel egyfelől a harmadik országokból történő élelmiszer-behozatal, másfelől pedig az EU-n belül bekövetkező balesetet követően forgalomba hozott élelmiszerek szabályozása.” (COM(2012) 571 final) Ezt a jogszabályt felül kell vizsgálni.

4.3 Az ellenálló képességi próbák előírásai meghatározták, hogy az elemzés mire terjed ki, azt azonban nem határozták meg, hogy mire nem. Az atomerőművek elavulását és az élet-tartam meghosszabbításának hatását, a biztonságkultúrát és a függetlenséget, a szabványokat és a nemzeti szabályozó hatóságok közötti összhangot így kizárták, ezért azokat nem értékelték. E tényezők közül legalább némelyek úgy tekinthetők, mint amelyek hozzájárultak a fukusimai katasztrófa terjedelméhez és hatásához – ez indította el az ellenálló képességi próbákat.

4.4 Ezért az EGSZB csak támogatni tudja a közös kutatási központ működtetésére irányuló javaslatot, valamint egy állandó jelleggel működő európai nukleáris biztonsági laboratórium létrehozását, ezek azonban mindig technikai elemzések. Az EGSZB továbbra is úgy ítéli meg, hogy a nukleáris ágazati tevékenységhez igazított magas szintű képzéseket kell kidolgozni. Emellett szükség van egy nukleáris biztonság terén illetékes európai hatóságra, valamint egy sugárvédelemmel, illetve a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásával foglalkozó szervre is.

4.5 Az EGSZB megjegyzi, hogy a különböző helyszíneken dolgozók képzésével is foglalkozni kell. Bizonyos országokban az alvállalkozók igénybevétele meglehetősen rendszeressé vált, anélkül, hogy ténylegesen értékelték volna az ilyen gyakorlatnak a biztonságra gyakorolt hatását. Az ebből eredő hatáskörvesztés sérülékennyé teszi a munkát végző csoportokat.

4.6 A nemzetközi együttműködés fellendítése és a nukleáris biztonságra vonatkozó globális jogi keret javítása.

„A munkacsoportban részt vevő országok többsége a NAÜ biztonsági előírásainak szükségszerű figyelembevételét, a szabályozási függetlenségnek és hatékonyságnak, a szakértői értékelések kiterjedt használatának, valamint a fokozottabb nyitottság és átláthatóság megvalósításának fontosságát hangsúlyozta.” (COM(2012) 571 final) Meg kell jegyezni, hogy a függetlenség, az átláthatóság és a nyitottság vezérlik a közös szabályok kialakítására és a szabályok megerősítésére irányuló elképzeléseket, de ez elegendő-e, ha egyébként ezeket a szabályokat nem alkalmazzák?

5. Részletes megjegyzések

5.1 Átláthatóság

5.1.1 A lakosság tájékoztatása tekintetében – amelynek alapjául az egyeztetés, a döntéshozatalban való részvétel és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításának három alappilléret hangsúlyozó Aarhusi Egyezmény szolgál – meg kell jegyezni, hogy az átláthatóságra való hivatkozáson kívül ez nem képezi az ellenálló képességi próbák folyamatának tárgyát. A polgárok ugyanakkor a nukleáris biztonság és védetség elengedhetetlen elemét alkotják. Az EU polgárainak részvétele nem felelt meg a kihívás méretének. A nyilvánosság részvétele nem volt könnyű. Az egyes kérdések vizsgálatára igen szűk határidők álltak rendelkezésre. A nyilvános konzultációkon a tolmácsolás nem mindig volt biztosítva, és számos egyesület anyagi okok miatt nem tudott azokon részt venni. Az elért átláthatósági szint azonban egyes civil szervezetek számára a jelentések igen részletes elemzését tette lehetővé.

5.1.2 „Az a tapasztalat, hogy rendkívüli események olyan tagállamok atomerőműveiben is előfordulhatnak, ahol azelőtt biztonsági szempontból jó volt a helyzet, rámutat annak szükségességére, hogy rendszeres időközönként alapos biztonsági felülvizsgálatokra kerüljön sor, hogy megtörténjen az operatív tapasztalatok kiértékelése, továbbá hogy az üzemeltetők, a beszállítók, a szabályozó hatóságok és az európai intézmények, köztük a Bizottság Közös Kutatóközpontja (JRC, Az Európai Bizottság Közös Kutatóközpontja) által működtetett Operatív Tapasztalatok Európai Csereközpontja (European Clearing-house of Operating Experience) szoros együttműködést és információ-

megosztást folytasson egymással.” Az információmegosztás nem korlátozódhat „az üzemeltetőkre, a beszállítókra, a szabályozó hatóságokra és az európai intézményekre”. (COM(2012) 571 final) Az EU polgárainak részt kell venniük ebben a folyamatban: ez az Aarhusi Egyezmény pillérének (tájékoztatás, egyeztetés/részvétel, igazságszolgáltatáshoz való jog) egyike.

A polgárok támogatására például Franciaországban három intézmény áll rendelkezésre: az *Haut comité pour la transparence et l'information sur la sécurité nucléaire* (HCTISN) (A nukleáris védelemmel kapcsolatos átláthatósággal és tájékoztatással foglalkozó magas szintű bizottság), a *les Commissions locales d'information* (CLI) (Helyi tájékoztatási bizottságok) és az *Association nationale des comités et commissions locales d'information* (ANCCLI) (Helyi tájékoztatási bizottságok nemzeti egyesülete) (2006. júniusi törvény). Ezek az intézmények csatlakoztak a „Kiegészítő biztonsági értékelések” elnevezésű francia folyamathoz. A HCTISN részt vett a dokumentáció kidolgozásában és megbízott egy munkacsoportot azzal, hogy a helyszínen végzett ellenőrzésekkel mérje fel a személyzet munkakörülményeit. A CLI és az ANCCLI a francia nukleáris szabályozó hatóság jelentéséhez az üzemeltetők által készített jelentések elemzésével szolgált.

Ami a rendkívüli eseményeket illeti, ezek az intézmények hozzáféréssel rendelkeznek az ellenőrzések nyomán készített jelentésekhez és az üzemeltetőktől válaszleveleket kaphatnak. Ezért e francia lehetőségek tekintetében a nyilvánosság részvétele a rendkívüli események elemzésében elősegíti a lakossággal folytatott konstruktív párbeszéd kialakulását.

5.2 Az Európai Bizottság egy fontos megjegyzése, hogy „A nemzeti szabályozó hatóságok egyfelől azt a következtetést vonták le, hogy Európában egyetlen atomerőművet sem kell technikai okokból leállítani, másfelől pedig helyes gyakorlatokat jelöltek meg.” (COM(2012) 571 final) Ez a megállapítás azonban meghatározott időn belül megvalósítandó ajánlásokhoz és fejlesztésre vonatkozó kérésekhez kötött: mi történik, ha ezeket a határidőket nem tartják be? Elképzelhető, hogy bizonyos technikai kérések, pl. vastagabb vasbeton-padlózat kialakítása (a franciaországi Fessenheimben), az épületek megerősítése (fűtőelemek pihentető medencéi) megvalósítása lehetetlen: hogy fognak határozni az országok? Emlékeztetni kell arra is, hogy az erőművek egy része a Three Mile Island-i és a csernobili baleset után nem hozta meg az ajánlott védekezési intézkedéseket.

5.3 Megállapítások a biztonsági eljárásokat és kereteket illetően

A fukusimai baleset után a fő kérdések a következők:

5.3.1 A külső kockázatok értékelése és kezelése

Nem számoltak azzal a lehetőséggel, hogy egy létesítmény minden reaktoránál egyidejűleg áll le a hűtés és az áramellátás. Következésképpen a védelmi rendszerek (vészhelyzeti dízelgenerátorok, víztartályok) annál is inkább hatástalanoknak bizonyultak, mivel a hibás reaktor funkcióit a létesítmény többi reaktorának kellett volna átvennie.

5.3.2 **A biztonság alakulását vizsgáló értékelések** tekintetében „az egyes tagállamok között jelentős eltérések vannak” (COM(2012) 571 final). Harmonizációra van szükség, és a legsúlyosabb szankciókat alkalmazó megközelítést kell alkalmazni. Nem szabad a legkisebb valószínűség illúziójában ringatni magunkat, hiszen a baleset általában sorozatos vagy rosszabb esetben egymásra rakódó kisebb hiányosságok összessége. A fukusimai baleset elemzése rámutatott továbbá arra, hogy a földrengés és a szökőár kockázatát alábecsülték, miközben a szakemberek emlékeztettek arra, hogy ezek az események nemcsak lehetőségek, hanem a harmincas években be is következtek. Az volt a tendencia, hogy úgy kell tekinteni, hogy bizonyos balesetek „nem következhetnek be”.

Pedig a Three Mile Island-i baleset már bizonyította, hogy a reaktor magja megolvadhat. A több évvel a baleset után végzett vizsgálatok pedig lehetővé tették annak megállapítását, hogy a tartály megrepedt, de ellenállt. Csernobilban ellenben a láva (corium) mindent elöntött. Fukushimában pedig a 3 reaktormag (az 1., a 2. és a 3.) részben megolvadt, és valószínűleg károsította a vasbeton padlózatot.

5.3.3 A súlyos balesetek kezelése

Minden helyzetet fel kell mérni annak érdekében, hogy azonnali intézkedéseket lehessen hozni, amelyeknek köszönhetően a baleset a lehető legnagyobb mértékben enyhíthető, és ezek közül az egyik legfontosabb a személyzet képzése. A külső irányítás biztosítása érdekében ugyanakkor a baleset kezelését az erőmű közelében lakókkal együtt kell előkészíteni, ami lehetővé teszi, hogy részt vegyenek az utasítások kidolgozásában, miközben helyismeretük is kiaknázzható.

A fukusimai baleset ismét rámutatott a helyzet balesetet követő kezelésének fontosságára, amely feladat bizonyára a helyi, regionális és nemzeti hatóságokra hárul. Konzultációt kell ugyanakkor folytatni az erőmű közelében lakókkal, akiknek gyakorlatokban kell részt venniük, és ezt a folyamatot ismereteikkel kell támogatniuk. A baleset utáni helyzet kezelése hosszú távra szóló feladat.

5.4 A biztonsági tárgyú ellenálló képességi próbák alapján megfogalmazott legfontosabb ajánlások

5.4.1 A meglévő atomerőművekkel összefüggő biztonsági intézkedésekre vonatkozó ajánlások

— A részt vevő országok intézkedései

A súlyos balesetek megelőzése és hatásainak enyhítése érdekében mobil berendezések beszerzésére lenne szükség. Meg kell erősíteni továbbá a berendezéseket (az úgynevezett kemény magot) és tökéletesíteni kell a személyzet képzését;

— Az ajánlások végrehajtásának biztosítására szolgáló cselekvési terv

Mindenekelőtt értékelni kell a különböző ajánlások viszonylagos fontosságát, „amely alapján felállíthatók az elsőbbségi sorrendek, és biztosítható, hogy a finanszírozás a biztonsági szempontból legtöbb hasznot ígérő területekre jusson.” (COM(2012) 571 final). Az új generációs reaktorok tervezése elvileg már úgy történt, hogy azok az ajánlásokhoz kapcsolódó valamennyi intézkedésnek megfelelően, de bővíteni kell az európai nukleáris biztonság szabályozásának lehetőségeit.

— A monitoring és az ellenőrzés iránti felelősség:

Ez a felelősség a tagállamoké. Uniós szinten ugyanakkor rendszeres jelentéseket kell benyújtaniuk.

5.4.2 Az eljárásokra vonatkozó ajánlások

— Európai szinten „az egyes tagállamok által követett gyakorlat nagyobb összhangjának biztosítása érdekében európai szintű iránymutatást kell kidolgozni a természeti kockázati tényezők (ideértve egyebek mellett a földrengéseket, az árvizeket és a vízáradatokat, valamint a szélsőséges időjárási körülményeket) elemzése és a megkívánt biztonság szintjének meghatározása területén.” (COM(2012) 571 final) Az Európai Bizottság azt ajánlja, hogy ezzel a feladattal a Nyugat-európai Nukleáris Hatóságok Szövetségét kell megbízni. **Az ezen iránymutatás kidolgozásában legalább az erőművek közelében lakók részvételének biztosítása érdekében az Aarhushi Egyezmény típusú konzultációs folyamat alkalmazása megfelelő lenne.**

— a tízévenkénti látogatások és értékelések rendszeressé tétele, a berendezések jelentőségéhez igazított karbantartási programok fenntartása mellett;

— a reaktorok biztonságáról szóló jelentések legalább tízévenkénti aktualizálása;

— vészhelyzeti tartalékberendezések felállítása, védett vészhelyzeti intézkedési központok létrehozása, mobil berendezésekkel felszerelt mentőcsapatok kialakítása.

5.5 A baleset esetén követendő forgatókönyvekben feltétlenül elemezni kell az erőmű összes reaktorának a hűtés és az áramellátás egyidejű elvesztésével történő leállítását. Felül kell továbbá vizsgálni azokat az eljárásokat, amelyek szerint a balesetet szenvedett reaktor áramellátását az erőmű egy másik reaktora biztosítja, valamint felül kell vizsgálni a készenléti berendezéseket: a személyzet mozgását biztosító külső világítást, a vészhelyzeti dízelgenerátorokat. Természetesen felül kell vizsgálni a kiegészítő fűtőelemek tárolására szolgáló pihentető medencét, és meg kell erősíteni e medencék vízellátását.

5.6 „A Bizottság véleménye szerint a polgárok biztonságának javítása szempontjából fontos kiegészítő tevékenység a biztonsági értékelés kiterjesztése az atomerőművek területén kívüli veszélyhelyzeti felkészültségi és intézkedési rendszerekre.” (COM(2012) 571 final) Az EGSZB véleménye szerint az eljárások szomszédos országok közötti harmonizációjára is szükség van. Ami a CLI-ket illeti: a svájciak és a németek a fessenheimi, a németek és a luxemburgiak pedig a cattenomi CLI tagjai. A belgák részt vesznek a choozi CLI ülésein, és részt vehetnének a gravelines-i CLI ülésein is. Feltétlenül szükség van arra, hogy az erőmű közelében lakókat felkészítsék a rendkívüli események bekövetkezésére. Baleset esetén a balesetet követő helyzet hosszú ideig elhúzódhat, hiszen a károk természetesen az erőmű közelében lakókat súlyosan érintik, és ezeknek jelentős társadalmi, gazdasági és környezeti követelményei vannak. Az üzemeltetők által kötött biztosítások messze nem fedezik a baleset költségeit, ezáltal a tagállamok (tehát a polgárok) viselik azokat.

5.7 A nukleáris védelem területén végrehajtott elemzések legfontosabb megállapításai és ajánlásai

5.7.1 A nukleáris védelemmel foglalkozó tanácsi ad hoc munkacsoport (Zárójelentés: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/12/st10/st10616.en12.pdf>) öt témában készített elemzést: fizikai védelem, szándékosan előidézett légi jármű-becsapódás, informatikai támadás, nukleáris veszélyhelyzetek, gyakorlatok és továbbképzés. A nemzetbiztonság ugyanakkor változatlanul a tagállamok felelősségi körébe tartozik. A következőkre van szükség:

- meg kell erősíteni a nukleáris anyagok fizikai védelméről szóló egyezményt (atomfegyverek terjedése);
- a nukleáris védelemmel kapcsolatos munkák folytatása;
- meg kell teremteni a biztonság, a sugárvédelem és a nukleáris védelem közötti kapcsolatot.

Hiányoznak a szervezeti és az emberi tényezőkre vonatkozó tanulmányok. **Ezekkel a tényezőkkel feltétlenül foglalkozni kell, mivel ezek képezik a biztonság egyik alapját.**

5.7.2 A baleset kérdéskörével összefüggésben kérdések hangzottak el a rosszindulatú cselekmények és a lehetséges repülőgép-becsapódások kezelésének szükségességével kapcsolatban. Ezzel a kérdéssel egy európai szintű szakmai tanácskozás foglalkozott. Ezzel kapcsolatban (nagy befogadóképességű repülőgépek becsapódása) eltérnek egymástól az uniós tagállamok megközelítései. A társadalmi érdeklődés azonban nagyon erős, ami azt jelenti, hogy ezt figyelembe kell venni. A jelenleg működő reaktorok hermetikus tere nem állna ellen a nagy befogadóképességű repülőgépek becsapódásának, az új EPR-típusú reaktorok hermetikus terének azonban új kivitelezési követelményeknek kell megfelelnie: vajon ezek elegendőek lesznek?

5.7.3 A nukleáris védelem megerősítésére irányuló intézkedések:

- a szándékosan előidézett, vegyi, biológiai, radiológiai vagy nukleáris (CBRN) események – többek között terrorcselekmények – kockázatának csökkentése, valamint a radioaktív és nukleáris anyagok felderítése;
- az európai kritikus infrastruktúrák azonosításáról és kijelöléséről szóló 2008/114/EK irányelv 2013-ra előírányzott felülvizsgálata;
- az Európai Bizottság az év végéig a hálózat- és információbiztonságra vonatkozó javaslatot terjeszt elő;
- az uniós polgári védelmi mechanizmus felülvizsgálatára vonatkozó javaslatok elfogadása, amely mechanizmus elősegíti a tagállamok közötti együttműködést a súlyos veszélyhelyzetek, köztük sugárvédelmi és nukleáris balesetek esetén történő polgári védelmi segítségnyújtási beavatkozások terén.

5.8 További teendők

5.8.1 Meg kell jegyezni, hogy a fukusimai katasztrófa indította el az ellenálló képességi próbák szervezését, amely példátlan méretű feladatnak bizonyult. Számos dokumentáció vált a nyilvánosság számára hozzáférhetővé. A szigorú nyomon követést azonban folytatni kell. Fejlesztésekre minden országban szükség van, a szabályozás terén meglévő hiányosságokat fel kell számolni.

5.8.2 **Az emberi és a szervezeti tényezők kellő elemzése még nem történt meg**, és a biztonság kérdésében játszott szerepüket nem mérlegelték. A vészhelyzet által érintett szervezet és a helyzet hosszú távú kezelése tekintetében ténylegesen minden szereplővel egyeztetést kell kezdeni, és a kérdésbe be kell vonni a polgárokat.

5.8.3 Az Európai Bizottság a következőket ajánlja:

- **a megfogalmazott kérések lehető leggyorsabb teljesítése.** Az Európai Bizottság nyomon fogja követni e kérések teljesítését, és 2014-ben az Európai Nukleáris Biztonsági Szabályozó Hatóságok Csoportjával (ENSREG) együtt jelentést fog közzétenni. Az Európai Bizottság hozzáteszi, hogy az előírt biztonsági fejlesztések többségének 2015-ig történő megvalósítását kell a cselekvési terv céljaként megjelölni.
- egy olyan felhatalmazásra vonatkozó javaslattétel a Tanácsnak, amelynek révén a Bizottság aktív részese lehet **az átláthatósággal foglalkozó munkacsoport** tevékenységének (a NAÜ is tett erre vonatkozó javaslatot, amelyet a RISCUM európai kutatás modellezett); az EGSZB az javasolja, hogy ebben az esetben az Aarhusi Egyezményt kell alapul venni;

— a tagállamokra és az uniós intézményekre támaszkodva **hozzá kell járulni a nukleáris védetség megerősítéséhez.**

Az EGSZB ebben az esetben a lakosság döntéshozatalban való részvételét, illetve a lakossággal való egyeztetést javasolja.

5.8.4 Az EGSZB véleménye szerint az ellenálló képességi próbáknak az uniós villamosenergia-termelés 30%-át képviselő atomenergiára vonatkozóan a legszigorúbb biztonsági előírások elfogadását kell eredményezniük. Ez elengedhetetlen, ha azt akarjuk, hogy ez a fontos, alacsony széndioxid-kibocsátású villamosenergia-forrás továbbra is hozzájáruljon az európai energetikai választékhoz és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésére irányuló célkitűzés megvalósításához.

Kelt Brüsszelben, 2012. december 13-án.

*az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke*

Staffan NILSSON
